

Szociodráma képzés tervezet

Összeállította a PERFORMERS 2. projekt módszertani munkacsoportja: Kocsi Andrea, Blaskó Ágnes, Durst Móni, Galgóczi Krisztina, Horváth Kata, Pados Eszter

1. A szociodráma képzés fázisai, óraszámai

1.1. Szociodráma asszisztensi képzés

Képzési előfeltétel	Pszichodráma asszisztensi tanúsítvány	
Képzés	30 óra	Szociodráma sajátélmény
	30 óra	A saját élményű csoportfolyamat elemzése az elmélet tükrében
	60 óra	Asszisztensi gyakorlat
	20 óra	Hospitálás
	Összesen: 140 óra	
A képzéssel megszerezhető cím	Szociodráma asszisztens	

1.2. Szociodráma vezető képzés

Képzési előfeltétel	Szociodráma asszisztensi tanúsítvány, legalább 2 éves szakmai tapasztalat	
Képzés	40 óra	Szociodráma elmélet
	80 óra	Csoportos vezetői gyakorlat
	80 óra	Szociodráma terepgyakorlat
	20 óra	Szociodráma csoport vezetése
	20 óra	Mentorálás
	20 óra	Csoportos szupervízió
	összesen: 260 óra	
A képzéssel megszerezhető cím	szociodráma vezető	

2. A szociodráma asszisztensi képzés célja, szakaszai és tartalma

2.1. A szociodráma asszisztensi képzés célja

Az asszisztensi képzés célja olyan szakemberek képzése, akik átlátják a szociodráma események folyamatát, a szociodráma vezető mellett képesek a különböző területeken zajló szociodráma folyamatokat asszisztensként / segédvezetőként támogatni, valamint saját, szociális / pedagógiai /szervezetfejlesztői vagy egyéb területen végzett munkájukban egy-egy technikát relevánsan alkalmazni.

A képzés során cél a vezetők társadalomtudatosságának, demokratikus szemléletének és kritikai gondolkodásának fejlesztése, valamint egy olyan rendszerszemlélet kialakítása, amellyel egy-egy társadalmi jelenséget összefüggésében tudnak vizsgálni.

2.2. A szociodráma asszisztensi képzés szakaszai

2.2.1. Egyéni interjú

A csoportba kerülés feltétele a pszichodráma asszisztensi tanúsítvány, valamint egy interjúval való részvétel, amely során a képzés vezetőivel találkozhatnak, kölcsönösen megismerkedhetnek és tanulási motivációikat megoszthatják.

2.2.2. Saját élményű szociodráma folyamat (30 óra)

A saját élményű szociodráma folyamat célja, hogy a résztvevők megtapasztalják a szociodráma folyamat sajátos lépéseit (pl. szociodramatikus kérdés megtalálása; közös értelmezés az integrációs fázis során), megértsék, hogy mit jelent az a fókuszkülönbség, ami a pszichodramát a szociodramától megkülönbözteti, és milyen speciális módszerek alkalmazását követel meg a vezetőtől.

A saját élmény célja továbbá, hogy a már pszichodráma végzettséggel rendelkező hallgatók jobban rálássanak arra, hogy a társas, szervezeti, társadalmi kérdések fókuszba vonása

- milyen célokat feltételez;
- milyen résztvevői attitűdöt kíván;
- milyen változásokat / felismeréseket hozhat a közösség számára;
- milyen specifikus elvekkkel és technikákkal dolgozik.

2.2.3. A saját élményű csoportfolyamat elemzése az elmélet tükrében (30 óra)

A szociodráma asszisztensi képzés e szakasza során a képzésben lévők

- megismerkednek a szociodráma-vezetői szemlélet kialakulásához nélkülözhetetlen alapelvekkel és alapvető elméletekkel (vonatkozó társadalomelméletek, közösségkutatás elméletei, csoportelméletek, szociodráma-elmélet alapjai, etika)
- szempontokat és eszközöket kapnak a saját élményben kialakult csoportdinamika és az abból fakadó következmények észleléséhez és értelmezéséhez;
- a “Saját élményű szociodráma folyamat” szakaszában megélt folyamat elemzése által megértik a reflexiós szakasz kiemelt jelentőségét.

2.2.4. Szociodráma asszisztensi gyakorlat (60 óra)

A szociodráma asszisztensi gyakorlat során a képzésben lévők elsajátítják az asszisztensi szinten elvárt szociodráma technikákat, ezeket a képző csoport biztonságos keretei között alkalmazzák. Megtanulják felismerni a dráma különböző dimenzióinak (intraperszonális, interperszonális, csoportos, intézményi, társadalmi és meta szintek) megjelenését a folyamat során. Képesek lesznek a csoportdinamikai történéseket azonosítani és azok következményeire reflektálni.

A képzésnek ez a szakasza a gyakorlatra fókuszál, melynek során a résztvevők megismerik egymás munkáját, ami által bepillantást nyernek a szociodráma lehetséges terepeinek sajátosságaiba is.

2.2.5. Hospitálás (20 óra)

Az asszisztensi cím aspiránsa 4x5 óra keretében, valós terepen, két szociodráma vezető által vezetett alkalom előkészítésében és megfigyelésében vesz részt, ahol feladatai a következők:

- aktív részvétel az előkészítési folyamatban;
- a csoportokon jegyzőkönyvkészítés (példa a jegyzőkönyvre a mellékletben található)
- a folyamat utólagos elemzése megadott szempontok alapján (példa a folyamatelemzésre a mellékletben található)

2.3. A szociodráma asszisztensi képzés tartalma

2.3.1. Elsajátítandó ismeretek

Szociodráma elmélet (5 óra)

1. A szociodráma specifikumai a morenoi módszerek között (pszichodráma, szociometria, szereptréning)
2. Moreno szerepelmélete: a szerep társadalmi /kollektív aspektusai
3. A szociodráma dimenzióinak megjelenése és jelentősége a folyamatban (csoportos - szervezeti - társadalmi - metafizikai)
4. A szociodráma alkalom felépítése
5. A szociodráma vezető szerepei (kutató, rendező, a módszer működtetője, producer)
6. A témakeresés és a szociodramatikus kérdés a szociodráma szemléletében
7. A szociodráma technikák helye és szerepe a csoport kérdésének kibontásában, megválaszolásában és integrálásában

8. A folyamatelemzés a szociodramában

Csoport és társas dinamika (5 óra)

9. Moreno dinamikai elmélete és módszerei (szocionómia, szociátria, szociometria)
10. A szociometria alapfogalmai (encounter, a szociális és kulturális atom, identitás mátrix, szerep mátrix, co-conscious/co-unconscious, áttétel/tele, hálózat)
11. Csoportfolyamat, csoportfejlődés és fázisai
12. A kicsoport dinamikáin túl: csoportközi, közösségi, intézményi, szervezeti, hálózati dinamikák
13. A dinamikai jelenségek jelentősége a csoporttéma alakulásában

Társadalomismeret szociodramatistáknak (5 óra)

14. Egyén és társadalom
15. Szerveződési formák (család, csoport, közösség, szervezet, nemzetállam, transznacionális formációk, emberiség)
16. Társadalmi egyenlőtlenségek és különbségek, társadalmi csoportok (gender és szexualitás, osztály, faj/etnicitás, vallás, centrum/periféria)
17. Hatalom, vezetés, reguláció, cselekvés koordináció, társadalmi integráció
18. Szektorok specifikumai: oktatás, egészségügy, szociális szféra egyes területei, büntetés végrehajtás, gazdasági szektor, művészeti mező, egyházi intézmények, civil szektor (egy választható szektor)

Szociális diszfunkciók diagnosztikája, beavatkozási lehetőségek (3 óra)

19. A szociodráma mint társadalmi, szervezeti, közösségi beavatkozási forma
20. A szociális diszfunkciók diagnosztikája: szervezet-, közösség-, csoporttípusok, vezetési modellek, működési zavarok
21. Társadalmi konfliktus, krízis, dezintegráció
22. Transzformáció, változás, hatás

Etika (2 óra)

23. A szervezet és a szociodráma értékeinek különbségeiből (demokratikusság, kritikai szemlélet, inkluzivitás, transzparencia) adódó etikai dilemmák.

2.3.2. A csoportos vezetői gyakorlat során elsajátítandó jártasságok, készségek:

A szociodráma asszisztens a képzés végére

- képes vezetői segédénként részt venni a csoportban: képes játékosként tudatosan a folyamatot segítő szerepbe lépni.
- képes a szociodramatikus kérdés megtalálását előkészítő warming up gyakorlatok levezetésére.
- képes a kulturális atom technika releváns alkalmazására.
- képes a problématerkép színpadra vitelére, illetve a téma háttérének megvilágítására.
- képes a csoport témáinak azonosítására

- képes egyszerű szociometrikus gyakorlatok levezetésére.
- képes a pszichodráma asszisztensi csoportban elsajátított technikák szituációreleváns alkalmazása a szociodramában: a szerepbe lépők interjúztatása; duplázás a folyamat megsegítésére, stb.
- képes a folyamat naplózására és feldolgozására.

2.3.3. A képzést vezető szociodráma kiképzők személye

A szociodráma képzéseket kiképző szociodráma vezető tarthatja, kovezetőként másik kiképzővel vagy másik szociodráma vezetővel. A kiképzővé válás feltételei:

- nemzetközi szociodráma workshopon való részvétel (80 óra)
- magyar szociodráma workshopon való részvétel (120 óra)
- szociodráma folyamatok levezetése legalább három különböző terepen (összesen 500 óra)
- szakmai csoportos konzultáción, műhelyen való részvétel (100 óra)
- magyar és nemzetközi publikációk (3)
- legalább 5 év vezetői tapasztalat
- szervezett és vezetett legalább 3 csoportfolyamatot szociodráma kiképzőkkel (60 óra)
- kovezetés kiképző csoportban kiképző csoportvezető mellett (16 óra)

Amíg a Képzési Rendszerben megfogalmazott kiképzővé válási folyamat nem tud megvalósulni, addig a szociodráma kiképzői címekről a Tanulmányi Bizottság dönt a Szociodráma Munkacsoport ajánlása alapján.

2.3.4. Értékelés, teljesítendő feladatok

A szociodráma gyakorlat során a képződő képessé kell váljon a szociodráma vezetői dilemmák felismerésére, valamint bizonyos dramatikus technikák levezetésére.

A szociodráma asszisztensi képzés során a képződőknek részt kell venniük egy gyakorlott szociodráma vezető mellett a folyamat tervezésében és előkészületeiben (a szerződéskötésben való segédkezés, tárgyalás a megrendelővel, a kontextus feltérképezése, stb.).

A képződőknek a végigkísért folyamatot szakszerűen naplózniuk kell, majd megadott szempontok szerint feldolgozniuk.

2.3.5.. Szociodráma asszisztensi vizsga

A szociodráma asszisztensi vizsga tartalma, személyi feltételei, valamint a szociodráma asszisztensi cím megszerzésének rendje és módja a Vizsgaszabályzatban, a **KR...** számú mellékletében található.

3. Szociodráma vezető képzés (260 óra)

3.1. A jelentkezés feltételei

A jelentkező rendelkezzen szociodráma asszisztensi címmel, valamint legyen tapasztalata a kisebb-nagyobb csoportokkal, intézményekkel, tágabb közösségekkel való munkában.

A jelentkező egy interjún vesz részt, melynek célja, hogy a jelölt bemutassa terepét, valamint azt, hogy elkötelezett a módszer egy terepen való implementálására (beágyazására, alkalmazására).

3.2. A szociodráma vezető képzés célja, moduljai és tartalma

3.2.1. A szociodráma vezető képzés célja és alapelvei

A szociodráma vezető képzés célja olyan, a szociodramát alkalmazni tudó szakemberek képzése, akik kisebb-nagyobb csoportokkal, intézményekkel, tágabb közösségekkel szociodráma módszerrel dolgoznak az adott közösséget érintő kérdésen. A cél az, hogy a képzésbe járók megfelelő csoportdinamikai, szerepelméleti és társadalomelméleti tudást, és szociodramatikus módszertani ismereteket sajátítsanak el, megtanulják a speciális szociodráma technikákat, illetve felvérteződjenek a csoportvezetéshez szükséges vezetői attitűddel és szemlélettel. Ugyanakkor találják meg saját vezetői hangjukat, tisztában legyenek saját motivációikkal, és tudatos döntést hozzanak, hogy mely területeken, terepeken kívánják használni a módszert.

A szociodráma vezető képzés azt támogatja, hogy a képzésbe lépők valamilyen szakmai előélettel, saját tereppel, tapasztalattal rendelkezzenek, amely terep specifikumait jól ismerik, annak szakértői. A szociodráma vezető jelöltek képzésében - mint ahogyan a szociodráma vezetésében is - különös jelentősége van a közös munkának és a kölcsönös tudásmegosztásnak, mivel ez nélkülözhetetlen feltétele a módszer terepen való implementációjának. Ennek megfelelően a szociodráma vezetők és a képződő csoporttagok sajátos viszonyban vannak: együttműködésüket egy közös kutatómunka jellemzi, amely során a szociodráma módszerének terepspecifikumai a képzés és a vezető által nyújtott keretek mentén tárulnak fel. Így a tanulás minden esetben a képzésbe járó innovációjává válik.

A tanulás kereteit a képzés moduljai meghatározzák, a feldolgozás módját azonban a csoport közösen alakítja. A képzés egységességét a kimeneti elvárások biztosítják.

Ennek megfelelően a képzés

- lehetőséget teremt a képződők szakmai háttérének megfelelő elméleti és gyakorlati tudás folyamatosan mélyítésére;
- lehetőséget biztosít szociodramavezetőkkel együtt egy teljes szociodráma folyamat végigkövetésére;
- képessé tesz saját szociodráma munkák megvalósítására;
- a terepgyakorlaton a mentorok mint vezetőtársak és egyben élő szupervíziót nyújtok jelenléte biztosítja a partnerségen alapuló tanulói szerep megvalósulását;
- szakmai közösséget kínál.

3.2. Szociodráma-vezető képzés szakaszai

3.2.1. Csoportos vezetői gyakorlat (80 óra)

A csoportos vezetői gyakorlat célja, hogy a tanulócsoportban gyakorlási terepet nyújtson teljes szociodráma játékok levezetésére, a szociodramavezetői készségek elsajátítására. A gyakorlat további célja, hogy a tanulócsoportban megvalósult szociodráma folyamatát a résztvevők közösen megértsék, az abban zajló csoportdinamikát, annak összefüggéseit a tanulócsoport dinamikájával, az abból kibomló csoporttémát felismerjék, képesek legyenek azt játékba fordítani, majd az integráló fázisban a csoporttal reflektáltani, és egy folyamatelemzésben értelmezni.

A csoportos vezetői gyakorlat során elsajátítandó kompetenciák:

- szociodráma során a csoportdinamika átlátása és a megfelelő technikák alkalmazása, a játék levezetése (nyitókör, warm up, szociodramatikus kérdés megtalálása, játékfázis, integrációs fázis, lezárás)
- a folyamat dokumentálása, értelmezése, értékelése folyamatanalízis által.

3.2.2. Szociodráma elmélet (40 óra)

A szociodráma elméleti képzés különböző, a csoport résztvevői számára fókuszba kerülő kérdéseken keresztül ragadja meg a szociodráma elméletének alapvetéseit. Az elmélet feldolgozásakor alapvetés, hogy a kimenetben rögzített elméleti alapokat a résztvevők elsajátítsák, de azt sajátos perspektívájukon keresztül tehetik meg. Azaz, egy számukra aktuális kérdés háttérét dolgozzák fel szakirodalom olvasása, korábbi, hozzáférhető szociodráma dokumentációk áttekintése, szakemberek bevonása, demonstrációs alkalmak elemzése, stb. segítségével. A kérdés feldolgozásának módját is maguk határozzák meg, így az lehet szeminárium jellegű csakúgy, mint egy tágabb szakmai közösség összehívása a kérdés kibontására (pl. műhely alkalom szervezése). A csoport vezetőjének felelőssége azonban, hogy az alább felsorolt, a szociodráma alapelveit különböző oldalakról megvilágító elméleti kérdések mindegyike megjelenjen a feldolgozás folyamán.

A felsőfokú képzés megtartja a moduláris rendszert, így az asszisztensi szinten megszerzett elméleti tudást egyrészt elmélyíti, másrészt gyakorlatorientáltan tovább fejleszti. A moduláris szerkezetet tételekre bontjuk.

A szociodráma elmélete és gyakorlata (10 óra)

1. A szociodráma specifikumai a morenoi módszerek között (pszichodráma, szociometria, szereptréning)
2. A morenoi szerepelmélet alkalmazása a szociodrámban
3. A szociodramatikus dimenziók tudatos kezelése a szociodráma folyamatában
4. A szociodráma struktúrája (a tervezéstől a folyamatelemzésig)
5. Játéktípusok a szociodrámban (kulturális atom, problématérkép, csoport centrikus, protagonist centrikus szociodráma, jövőkép, stb.)
6. Hatásmechanizmusok a szociodrámban (specifikus szociodráma technikák, katarzis, integrálás)

A dinamika észlelése és alkalmazása (10 óra)

7. A dinamika felismerése és kezelése: csoportfolyamat/csoportfejlődés/csoportérés és fázisai
8. A csoporton belüli kapcsolódások felismerése és megjelenítése. A szociometria tudatos használata a csoportban (encounter, tele, szociális és kulturális atom, csoporttéma)
9. A szociodráma vezetés specifikumai
10. A csoporton kívüli dinamikák és hatások tudatos használata a csoportban (csoportközi, közösségi, intézményi, szervezeti, hálózati dinamikák)

Társadalmi ismeretek alkalmazása a szociodráma vezetésben (10 óra)

11. A hatalom, a vezetés, a hierarchia, a reguláció témái a szociodráma csoportban
12. A cselekvési potenciál, a kreativitás, a felszabadítás témái a szociodráma csoportban
13. Individualizáció, szegmentáció versus integráció témája a szociodráma csoportban

A szociodráma mint szociális beavatkozás (5 óra)

14. Társadalmi, intézményi, közösségi feszültségek, működési zavarok, krízisek, egyensúlyvesztett állapotok, konfliktusok
15. A szociodráma alkalmazási területei, terepspecifikus szociodráámák
16. A szociodráma kombinálása más módszerekkel

Etika (5 óra)

17. A szociodráma elméletében és gyakorlatában posztulált társadalometikai alapelvek (egyenlőség, kritikai szemlélet, változtatás)
18. Vezetői attitűdök a szociodráma szemléletében (autenticitás, inkluzivitás, konfirmáció, spontaneitás)

3.2.3. Szociodráma terepgyakorlat (80 óra)

A képzésben lévők ebben a modulban kovezetőként egy szociodráma vezető munkáját kísérik végig. A kovezetői feladat egy teljes munkafolyamatban való részvétel, amelynek a körülmények függvényében része - az aktuális munkától függően - a módszer intézményi implementációja, a megrendelővel való interjú és a szerződéskötés csakúgy, mint a folyamat dokumentálása és archiválása.

A modul célja a szociodráma szervezésének és a folyamat létrehozás specifikumainak megismerése egy konkrét terepen keresztül, valamint a szakmai közösség, a vezetővel való partnerségi viszony erősítése.

A modul során elsajátítandó kompetenciák:

- a szociodráma folyamat tervezése, előkészületek lebonyolítása (igények feltérképezése, a szerződéskötés, tárgyalás a megrendelővel, a kontextus feltérképezése, stb.).

3.2.4. Önálló szociodráma folyamat vezetése (20 óra)

A képzés e fázisában a résztvevő egy másik, legalább szociodráma asszisztensi címmel rendelkező aspiránssal megteremti egy szociodrámafolyamat lehetőségeit, és megvalósítja azt. A 20 órás csoport lehet a szociodráma vezetői által meghirdetett témára létrehozott csoport csakúgy, mint egy adott terep problémáinak (pl. szociálisan hátrányos helyzetűek valamely csoportja) feltárására szerződő csoport. A csoport indításának pontos idejét az aspiránsok felkészültségét figyelembe véve a mentorok hagyják jóvá, mint ahogyan a szervezés különböző fázisait is ők kísérik figyelemmel, és ők is szupervidiálják.

3.2.5. Mentorálás (20 óra)

A szociodráma vezető képzés során, a terepgyakorlat elkezdésekor minden résztvevő mentort választ magának, aki nyomon kíséri a képződő élő terepen folytatott szociodramatikus munkáját, tanulási folyamatát. A mentornak szociodráma kiképző címmel kell rendelkeznie. A jelölt mentorral való folyamatos diskurzusának lehetősége biztosítja az elmélyült és pontos tanulást, a szakmai szocializációt és a dolgozat szakszerű elkészítését. A mentor feladata: tanulási terv készítése a képzésbe lépővel; az önálló csoport indításával kapcsolatos teendők segítése; a gyakorlati és elméleti fejlődés végigkísérése és támogatása; a terepgyakorlaton végzett munka értékelése; a diplomamunka elkészítésének facilitálása.

3.2.6. Csoportos szupervízió (20 óra)

A csoportos szupervízió során a hallgatók az önállóan vezetett csoportjaikban felmerülő kérdéseket dolgozzák fel kiképző csoportjukban. A csoportos szupervízióba minden csoporttag visz esetet. A szupervízió maga is szociodramatikus formában zajlik, ezzel

feldolgozási formákat tanítva a résztvevőknek. A szupervíziót biztosító szociodráma vezető nem lehet a csoport vezetője.

8.3. A képzést vezető szociodráma kiképzők személye

A szociodráma képzéseket kiképző szociodráma vezető tarthatja, kovezetőként másik kiképzővel vagy másik szociodráma vezetővel.

A kiképzővé és szupervízorrá válás feltételei:

- nemzetközi szociodráma workshopon való részvétel (80 óra)
- magyar szociodráma workshopon való részvétel (120 óra)
- szociodráma folyamatok levezetése legalább három különböző terepen (összesen 500 óra)
- szakmai csoportos konzultáción, műhelyen való részvétel (100 óra)
- magyar és nemzetközi publikációk (3)
- legalább 5 év szociodráma vezetői tapasztalat
- szervezett és vezetett legalább 3 csoportfolyamatot szociodráma kiképzőkkel különböző terepeken (60 óra)
- kovezetés kiképző csoportban kiképző szociodráma vezető mellett (1 teljes szociodráma asszisztensi és szociodráma vezetői képzési folyamatban)

Amíg a Képzési Rendszerben megfogalmazott kiképzővé válási folyamat nem tud megvalósulni, addig a szociodráma kiképzői címeiről a Tanulmányi Bizottság dönt a Szociodráma Munkacsoport ajánlása alapján.

4. Értékelés, teljesítendő feladatok

4.1. Értékelés a tanulócsoportban

A tanulócsoport során írásbeli és szóbeli értékelés zajlik, amelynek célja annak eldöntése, hogy a jelölt megkezdheti-e a terepen való munkát.

4.2. Mentori és szupervizori értékelés

A vezető a jelölt munkájáról a mentor és csoportos szupervízor a folyamat közben is (szóbeli és/vagy írásbeli) visszajelzést ad. A terepgyakorlat befejezése után a mentor a jelölt tevékenységét írásban értékeli.

5. Szociodráma vezetői vizsga

A szociodráma vezetői vizsga tartalma, személyi feltételei, valamint a szociodráma vezetői cím megszerzésének rendje és módja a Vizsgaszabályzatban, a KR 1. számú mellékletében ... pontjáig terjed.

